

Nyetableringer i Telemark

Av
Knut Vareide

Arbeidsrapport 17/2007

© Telemarksforsking-Bø 2007
Arbeidsrapport nr. 17/2007
ISSN 0802-3662

Telemarksforsking-Bø
Postboks 4
3833 Bø i Telemark
Tlf: 35 06 15 00
Fax: 35 06 15 01
www.telemarksforsking.no

Forord

Denne rapporten er laget på oppdrag av Innovasjon Norge Telemark. Hensikten er å undersøke nyetableringene i Telemark, i forbindelse med satsingen på etablererveiledningen som skjer i fem regionale etablererkontor. Det har vært en målsetting å få etableringsfrekvensen i Telemark opp blant de beste fylkene i Norge. I denne rapporten har nyetableringene i Telemark blitt analysert med bruk av diverse tilgjengelig statistikk for å undersøke hvordan dette har gått.

Knut Vareide

20 september 2007

Innhold

1	Sammendrag og hovedkonklusjoner	7
2	Nyetableringer i Telemark 2006	8
2.1	Antall nyregistreringer	8
2.2	Vekst i antall bedrifter.....	9
2.3	Etableringsfrekvens	10
2.4	Etableringsfrekvens og folketallsendringer.....	12
2.5	Nyetableringer og næringsstruktur	13
2.6	Struktur og befolkningsvekst samtidig.....	15
3	Etableringsfrekvens i regionene i Telemark.....	16
3.1	Hva forklarer forskjeller i etableringsfrekvens?.....	18
3.1.1	Næringsstruktur	18
3.1.2	Befolkningsvekst.....	19
3.1.3	Størrelse.....	20
3.2	Forventet etableringsfrekvens gitt alle faktorer	21
4	Etableringer kommunevis	23
4.1	Etableringsfrekvens og folketallsvekst i kommunene.....	24
4.2	Strukturfaktoren i kommunene.....	25
4.3	Oppsummering etableringsfrekvens i kommunene.....	26

1 Sammendrag og hovedkonklusjoner

I denne rapporten har vi analysert nyetableringene i Telemark, for å vurdere etableringsaktiviteten i fylket. Antall nyetableringer er spesielt vurdert i forhold til *etableringsfrekvensen* – dvs antall nyetableringer i forhold til bestanden av foretak. Vi har sett på etableringsfrekvensen både på fylkes-, region- og kommunenivå.

Etableringsfrekvensen i Telemark ligger under gjennomsnittet i Norge. Telemark er nr 12 av 19 fylker når det gjelder etableringsfrekvens, en plassering som har vært stabil i de seks siste årene. Av regionene har Grenland høyest etableringsfrekvens, fulgt av Vestmar, mens Midt- og Vest-Telemark har lavest etableringsfrekvens. Dette gjenspeiles også når vi ser på etableringsfrekvensen i kommunene. Siljan, Porsgrunn og Skien har høyest etableringsfrekvens av kommunene, mens Kviteseid, Sauherad og Fyresdal har lavest.

I rapporten har vi analysert hva som er årsaken til de regionale variasjonene i etableringsfrekvensen i Norge. En stor del av disse variasjonene skyldes forskjeller i bransjestruktur. Det er stor forskjell på etableringsfrekvensen i ulike bransjer. Områder som har en stor del av næringslivet i bransjer med høy etableringsfrekvens vil dermed automatisk få en høy etableringsfrekvens. I Telemark er bransjestrukturen slik at etableringsfrekvensen normalt vil ligge under landsgjennomsnittet. Dette gjelder spesielt i Vest-Telemark. Grenland er den eneste av regionene hvor bransjestrukturen er nøytral, dvs slik at den ikke tilsier verken høy eller lav etableringsfrekvens.

Befolkningsvekst og befolkningsstørrelse har også betydning for etableringsfrekvensen. Regioner og kommuner med befolkningsvekst vil ha den tendens til å ha høyere etableringsfrekvens, og regioner og kommuner med høy befolkning likeså. Dette virker også negativt for mange kommuner i Telemark, og for Telemark som fylke. Grenland får imidlertid positiv stimulans fra befolkningsvekst og størrelse, mens spesielt Vest-Telemark blir svekket av nedgang i befolkning og spredtbygd bosetting.

Når vi tar alle forhold i betraktning – bransjestruktur, befolkningsvekst og befolkningsstørrelse – er likevel etableringsfrekvensen i fylket litt lavere enn en skulle forvente. Forskjellene mellom Telemark og nabofylkene Buskerud og Vestfold er imidlertid ikke store.

2 Nyetableringer i Telemark 2006

Formålet med dette kapitlet er å analysere nyetableringene i Telemark, og finne ut hvordan fylket ligger an i forhold til andre steder i landet.

2.1 Antall nyregistreringer

Enhetsregisteret er det mest omfattende av de bedriftsregistrene som finnes. Tidligere har vi brukt Foretaksregisteret, men mange nyetablerte registrerer seg bare i Enhetsregisteret, og ikke i Foretaksregisteret. Derfor vil Enhetsregisteret gi det beste resultatet.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
PORSGRUNN	261	367	293	277	256	288	300	328
SKIEN	380	611	396	438	399	432	470	522
SILJAN	13	21	13	17	20	15	16	26
BAMBLE	104	118	113	101	112	129	152	131
GRENLAND	758	1117	815	833	787	864	938	1007
NOTODDEN	117	131	103	128	98	101	128	123
TINN	62	99	56	49	61	44	61	56
HJARTDAL	19	21	15	21	16	19	30	29
ØST-TELEMARK	198	251	174	198	175	164	219	208
KRAGERØ	105	131	82	81	99	109	116	135
DRANGEDAL	32	40	28	23	23	41	27	42
VESTMAR	137	171	110	104	122	150	143	177
NOME	53	57	49	62	54	30	57	52
BØ	66	74	54	83	54	80	87	75
SAUHERAD	39	52	23	40	40	47	43	37
MIDT-TELEMARK	158	183	126	185	148	157	187	164
SELJORD	31	48	31	34	42	37	32	35
KVITeseID	31	32	38	35	23	19	30	21
NISSDAL	24	36	16	16	16	15	21	30
FYRESDAL	13	27	13	11	22	16	20	15
TOKKE	16	28	16	19	41	31	18	25
VINJE	48	65	41	56	37	52	40	43
VEST-TELEMARK	163	236	155	171	181	170	161	169
SUM TELEMARK	1414	1958	1380	1491	1413	1505	1648	1725

I tabellen over er det tatt med nyregistrerte foretak i Enhetsregisteret, for de foretakstypene som er mest aktuelle for næringsvirksomhet: Aksjeselskap (AS og ASA), enkeltpersonforetak (ENK), ansvarlig selskap (ANS), selskap med delt ansvar (DA), selskap med begrenset ansvar (BA) og norsk avdeling av utenlandsk selskap (NUF). Videre har vi tatt bort aksjeselskap som er opprettet av rent skattemessige grunner, såkalte holdingselskap. Det ble etablert mange av disse i 2005 og 2006.

Vi ser da at det ble registrert 1725 nye foretak i Telemark i 2006. Dette er det høyeste antallet siden 2000. I 2000 ble det registrert svært mange nye enkeltpersonselskap på grunn av nye momsregler, som tidligere var uregistrerte.

Vestmar har det høyeste antall nyregistreringer noensinne, mens Grenland har det høyeste antall nyregistreringer siden 2000. Øst-, Midt- og Vest-Telemark har hatt flere nyregistreringer tidligere.

2.2 Vekst i antall bedrifter

Vi kan også se på veksten i antall registrerte bedrifter. En del bedrifter legges ned hvert år, slik at tilveksten vil være nyregistrerte fratrukket nedlagte foretak. I de sist årene har dødeligheten vært langt lavere enn nyregistreringer, slik at antall bedrifter har økt sterkt. Siden 2001 har det blitt over 30 prosent flere bedrifter på landsbasis.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
BAMBLE	100	105,5	110,7	116,4	120,3	130,0	135,6
BØ	100	102,8	109,1	112,3	118,8	125,3	131,7
KRAGERØ	100	103,9	107,4	111,2	117,0	123,1	130,9
SILJAN	100	102,8	106,1	111,8	116,5	120,3	128,8
SKIEN	100	103,4	108,6	112,4	116,8	122,4	128,6
PORSGRUNN	100	103,3	107,9	111,3	115,6	122,5	128,0
NOTODDEN	100	104,6	109,4	113,1	116,2	122,2	126,4
SELJORD	100	103,6	107,3	109,9	112,9	116,6	121,6
NISSEDAL	100	102,0	105,3	108,6	110,3	113,2	120,9
TINN	100	102,4	104,1	108,7	111,8	115,8	120,3
HJARTDAL	100	100,8	103,3	105,3	108,6	115,3	120,1
VINJE	100	102,1	107,5	108,2	112,6	115,8	119,7
NOME	100	102,9	107,7	110,8	112,4	116,8	119,6
DRANGEDAL	100	103,4	106,0	107,6	111,2	114,1	119,3
SAUHERAD	100	101,7	104,4	107,5	110,0	115,4	119,0
TOKKE	100	98,5	101,0	108,5	113,2	111,4	116,4
FYRESDAL	100	101,1	103,0	107,2	107,6	114,8	116,0
KVITSEID	100	104,1	106,2	108,7	108,5	112,2	111,8
SUM TELEMARK	100	103,3	107,6	111,2	115,1	120,7	126,0
NORGE	100	103,6	108,4	112,6	117,1	124,1	130,7

I Telemark har det vært størst økning i antall bedrifter i Bamble, Bø og Kragerø. Disse kommunene har hatt sterkere vekst i antall bedrifter enn landsgjennomsnittet. Dette er samtidig kommuner med høy etableringsfrekvens.

Kviteseid, Fyresdal og Tokke har hatt svakest økning i antall foretak, og i disse kommunene har det også vært lav etableringsfrekvens.

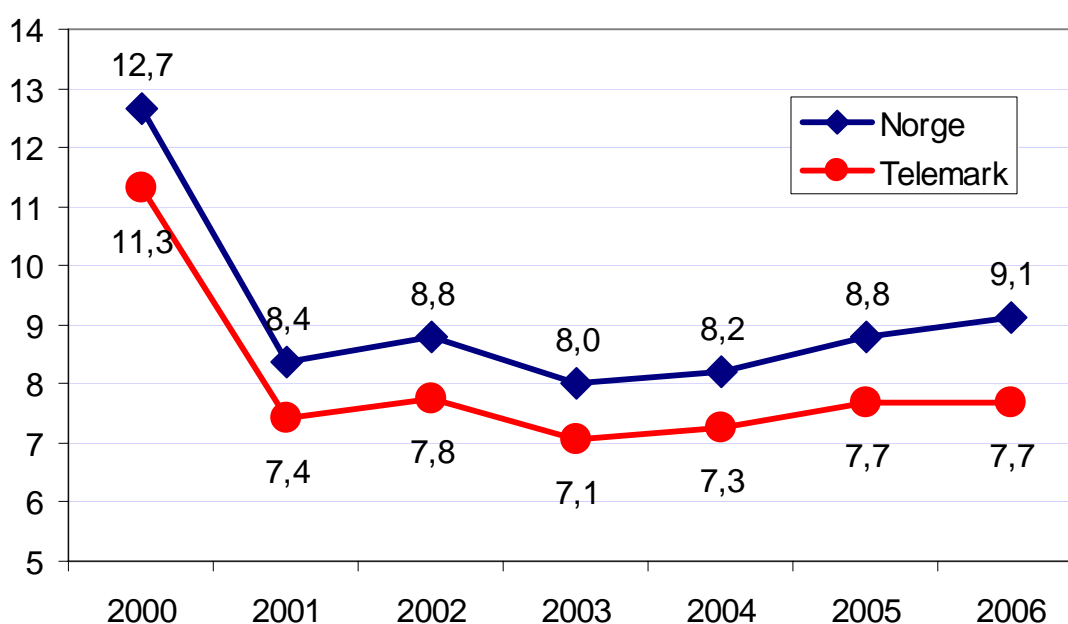
Dødeligheten av bedrifter varierer mindre enn nyetableringer. Dermed vil høy etableringsfrekvens stort sett bety vekst i antall bedrifter.

2.3 Etableringsfrekvens

Antallet nyregistrerte foretak i et område forteller isolert sett ikke så mye. At Telemark har færre nyregistrerte foretak enn Oslo vil være ganske selvsagt for de fleste. En må se antallet nyregistrerte foretak i relasjon til noe. Antall nyregistrerte foretak blir vanligvis satt i sammenheng med enten antall innbyggere eller antall eksisterende foretak ved begynnelsen av året.

Vi mener at en må se antall nyregistrerte foretak i forhold til antall eksisterende foretak, og ikke i forhold til folketallet. Årsaken til dette er at mange som etablerer et nytt foretak, registrerer dette foretak i en annen kommune enn bostedskommunen. Spesielt gjelder dette for innbyggere i typiske bostedskommuner som ligger inntil større byer. Vi vil da finne at slike bysentra får et høyt antall registreringer i forhold til antall innbyggere, og randkommunene får et svært lavt antall. Denne størrelse vil ikke indikere om bestanden av foretak er økende eller synkende. Det er også lite logisk å koble sammen disse størrelsene, fordi det ikke er sammenheng mellom en persons bosted og registreringssted.

For å sammenlikne antall nyetableringer i forskjellige områder, bør vi derfor holde oss til å måle antall nyregistreringer i prosent av antall eksisterende selskap. Dette kalles *etableringsfrekvens*.

Figur 1: Etableringsfrekvens i Telemark og Norge. Datakilde: Enhetsregisteret.

Som vi ser av figuren, har etableringsfrekvensen i Telemark vært lavere enn landsgjennomsnittet i hvert eneste år. Forskjellen mellom Telemark og landsgjennomsnittet har ligget ganske stabilt rundt 1 prosent i de siste årene. I 2006 har forskjellen økt litt, og er nå 1,4 prosent i Telemarks disfavør.

Vi kan sammenlikne etableringsfrekvensen i Telemark i med de andre fylkene i landet. I tabellene under er fylkene rangert etter etableringsfrekvens først med bruk av Enhetsregisteret.

Tabell 1: Fylkene i Norge rangerte etter etableringsfrekvens i Enhetsregisteret årene 2000-2006.

Fylke	2000	Fylke	2001	Fylke	2002	Fylke	2003	Fylke	2004	Fylke	2005	Fylke	2006
Oslo	18,8	Oslo	10,9	Oslo	10,7	Oslo	10,2	Oslo	10,6	Oslo	11,9	Oslo	12,2
Akershus	15,6	Akershus	9,2	Hordaland	10,0	Hordaland	9,0	Hordaland	9,1	Hordaland	9,6	Vest-Agder	10,2
Hordaland	14,0	Vest-Agder	9,2	Vest-Agder	9,5	Akershus	8,6	Vest-Agder	9,0	Vest-Agder	9,6	Hordaland	10,0
Vest-Agder	13,0	Hordaland	8,9	Akershus	9,5	Sør-Trønd	8,4	Akershus	9,0	Akershus	9,5	Rogaland	9,7
Vestfold	12,8	Rogaland	8,6	Sør-Trønd	9,3	Rogaland	8,2	Sør-Trønd	8,6	Sør-Trønd	9,4	Sør-Trønd	9,6
Rogaland	12,4	Sør-Trønd	8,5	Rogaland	9,2	Vest-Agder	8,1	Rogaland	8,3	Buskerud	8,9	Akershus	9,6
Sør-Trønd	12,2	Vestfold	8,4	Buskerud	8,8	Aust-Agder	7,9	Vestfold	8,1	Rogaland	8,8	Vestfold	8,9
Troms	11,3	Østfold	8,2	Aust-Agder	8,7	Buskerud	7,8	Buskerud	7,9	Vestfold	8,8	Buskerud	8,6
Aust-Agder	11,3	Troms	8,1	Vestfold	8,5	Troms	7,7	Aust-Agder	7,8	Østfold	8,6	Østfold	8,6
Telemark	11,3	Buskerud	7,7	Troms	8,1	Vestfold	7,7	Østfold	7,8	Aust-Agder	8,3	Aust-Agder	8,5
Buskerud	11,3	Aust-Agder	7,6	Østfold	8,1	Østfold	7,7	Troms	7,6	Troms	7,8	Troms	8,3
Østfold	11,3	Telemark	7,4	Telemark	7,8	Telemark	7,1	Telemark	7,3	Telemark	7,7	Telemark	7,7
Finnmark	10,6	Nordland	7,1	Møre og R	7,5	Finnmark	6,9	Nordland	6,7	Møre og R	6,7	Møre og R	7,3
Nordland	9,7	Finnmark	7,0	Oppland	7,3	Hedmark	6,6	Møre og R	6,7	Finnmark	6,7	Finnmark	7,2
Møre og R	9,3	Oppland	6,8	Nord-Trønd	7,3	Møre og R	6,6	Nord-Trønd	6,6	Hedmark	6,6	Nordland	7,1
Oppland	9,2	Hedmark	6,8	Finnmark	7,3	Nord-Trønd	6,5	Oppland	6,4	Nordland	6,6	Hedmark	7,0
Hedmark	9,0	Nord-Trønd	6,7	Nordland	7,1	Nordland	6,4	Finnmark	6,4	Oppland	6,6	Nord-Trønd	6,7
Nord-Trønd	8,4	Møre og R	6,5	Hedmark	6,8	Oppland	6,2	Hedmark	6,1	Nord-Trønd	6,4	Oppland	6,6
Sogn og F	8,0	Sogn og F	5,8	Sogn og F	6,8	Sogn og F	6,2	Sogn og F	5,8	Sogn og F	6,0	Sogn og F	6,6

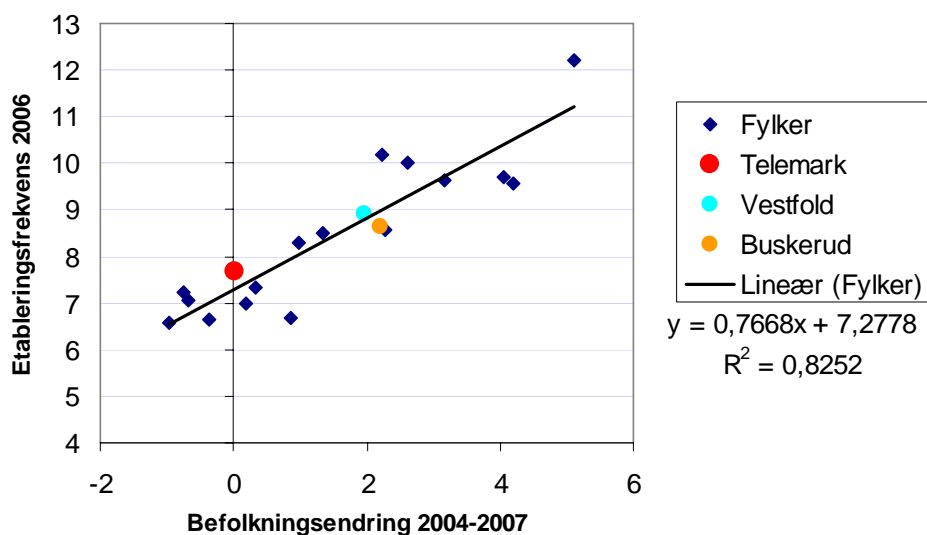
Oslo har hatt høyeste etableringsfrekvens hvert år, og Sogn og Fjordane har hatt laveste frekvens hvert år. Telemark var på niende plass blant fylkene i 2000. Etter dette har Telemark plassert seg som nr 12 hvert eneste år.

2.4 Etableringsfrekvens og folketallsendringer

Da program for nyetablering startet opp i 1999, var målsettingen at Telemark skulle bli et av fylkene i landet med høyest etableringsfrekvens. Det har vist seg å bli vanskelig, og Telemark er i stedet et fylke med lav etableringsfrekvens. Dette har skjedd til tross for at virksomheten ved etablererkontorene har blitt gjennomført som opprinnelig planlagt.

Tidligere evalueringer har vist at det er et stort antall av brukerne til etablererkontorene som oppgir å ha startet ny virksomhet, og mange av disse oppgir at etablererkontoret har hatt stor betydning. Når Telemark likevel ligger lavt på statistikken over nyetableringer, kan det skyldes at situasjonen ville ha vært enda verre uten etablererkontorene, eller at andre fylker har tiltak for å stimulere nyetableringer som er like effektive som i Telemark.

En faktor som i stor grad påvirker etableringsfrekvensen er folketallsvekst.

Figur 2: Etableringsfrekvens 2006 (Enhetsregisteret), og befolkningsendring, fylkene i Norge.

I diagrammet over har vi plottet fylkenes etableringsfrekvens i 2006 sammen med befolkningsveksten. Vi kan se at det er en positiv sammenheng mellom etableringsfrekvens og befolkningsendring. Faktisk forklarer endringer i folketallet over 82,5 prosent av variasjoner mellom etableringsfrekvens mellom fylkene.

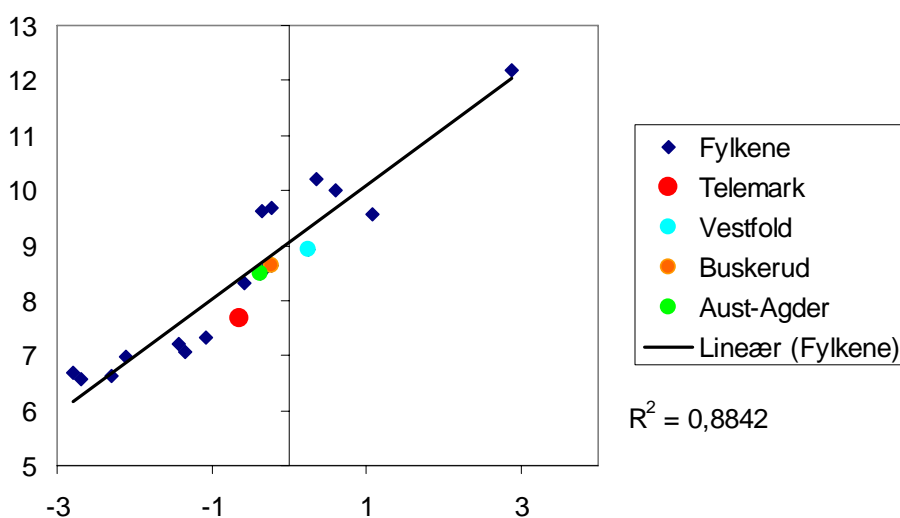
Den røde prikken i diagrammet er Telemark. Vi kan se at Telemark ligger litt over forventet verdi. Den lave befolkningsveksten i Telemark kan derfor være en forklaring på at fylket har lavere etableringsfrekvens enn gjennomsnittet i Norge.

2.5 Nyetableringer og næringsstruktur

Næringsstrukturen har også betydning for etableringsfrekvensen. Det er stor forskjell på etableringsfrekvensen mellom ulike bransjer. Bransjen kultur og sport hadde i 2006 en etableringsfrekvens på 20,6 prosent, mens jordbruksbransjen hadde 1,9. Dersom et område har mange foretak i bransjer med høy etableringsfrekvens, og liten andel foretak i bransjer med lav etableringsfrekvens, vil en forvente at etableringsfrekvensen er høy. Området har en stor andel av næringslivet i bransjer med høy etableringsfrekvens.

Vi kan beregne hvor mange nyetableringer et fylke ville hatt dersom de hadde gjennomsnittlig etableringsfrekvens i alle bransjene, og hvilken etableringsfrekvens dette ville medført.

Avstanden mellom denne hypotetiske etableringsfrekvensen og gjennomsnittlig etableringsfrekvens kan vi kalle *strukturfaktoren*. Deretter kan vi se på fylkenes faktiske etableringsfrekvens sammenholdt med denne strukturfaktoren.

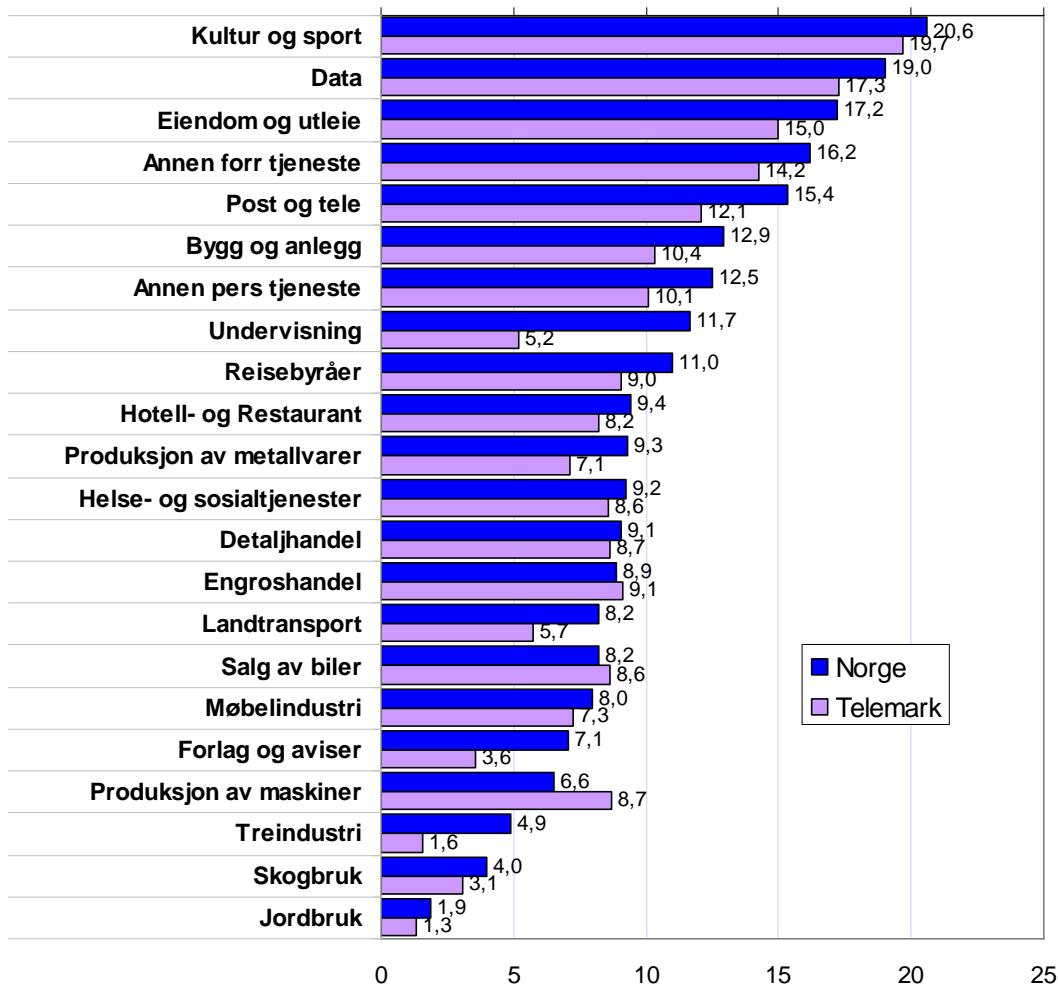

Figur 3: Etableringsfrekvens 2006 (vertikal akse) og strukturfaktor (horisontal akse).

Det er en svært sterk sammenheng mellom etableringsfrekvensen og strukturfaktoren på fylkesnivået. Faktisk forklarer strukturfaktoren over 88 prosent av variasjonene i etableringsfrekvensen mellom fylkene.

Vi kan se at den høye etableringsfrekvensen i Oslo (øverst til høyre) er et utslag av næringsstrukturen, og at etableringsfrekvensen ligger nesten nøyaktig på forventningsverdien.

Fylker som skårer høyere enn forventningsverdien er Rogaland, Sør-Trøndelag og Vest-Agder. Dette er fylker med god befolkningsvekst, og det kan forklare hvorfor disse fylkene har en høyere etableringsfrekvens enn næringsstrukturen skulle tilsa. Tilsvarende finner vi at fylker som Finnmark, Nordland og Møre og Romsdal har en lavere etableringsfrekvens enn næringsstrukturen tilsier. Disse fylkene har hatt en dårlig befolkningsutvikling. Telemark har også noe lavere etableringsfrekvens enn forventet ut fra næringsstruktur, men dette kan også forklares med svak befolkningsvekst.

Figur 4: Etableringsfrekvens i ulike bransjer i Norge og Telemark i 2006. Kilde: BoF.

I figuren har vi brukt data fra SSB's bedrifts- og foretaksregister for å måle etableringsfrekvens i ulike bransjer i Telemark og Norge.

Bransjene kultur og sport og data har høyest etableringsfrekvens både i Norge og Telemark, mens jordbruket har lavest etableringsfrekvens.

Det er stort sett de samme bransjene som har høy og lav etableringsfrekvens både i Telemark og Norge. Vi kan imidlertid se at Telemark har lavere etableringsfrekvens i de fleste bransjene. Dette viser at "trykket" i økonomien er lavere enn ellers i landet, blant annet på grunn av lavere befolkningsvekst.

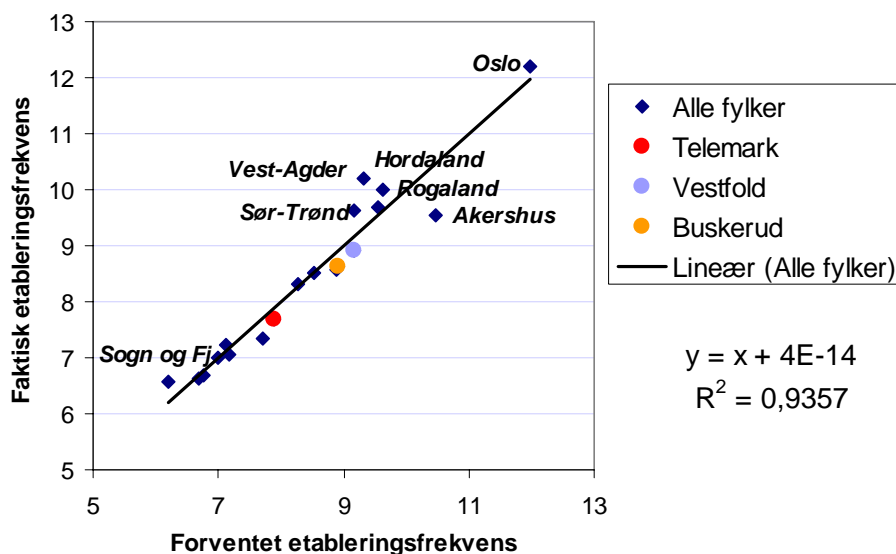
Vi ser også den store variasjonen i etableringsfrekvensen mellom de ulike bransjene. Det er denne store variasjonen som gjør at forskjeller i næringsstruktur får så stor betydning for etableringsfrekvensen i et område. Det er klart at en region med høy andel bedrifter innen jordbruk, hvor etableringsfrekvensen er under to prosent, vanskelig kan konkurrere med en region med mange bedrifter inne kultur og sport og data, der etableringsfrekvensen er over 10 ganger høyere.

2.6 Struktur og befolkningsvekst samtidig

Vi kan regne ut hvordan strukturfaktoren og befolkningsveksten påvirker etableringsfrekvensen gjennom en regresjonsanalyse. Resultatet er gitt ved formelen:

$$\text{Forventet etableringsfrekvens} = 8,31 + \text{strukturfaktor} * 0,66 + \text{befolkningsvekst} * 0,35$$

Dersom et fylke har en vekst i befolkningen siste tre år på f eks tre prosent, vil etableringsfrekvensen øke med over en prosent.

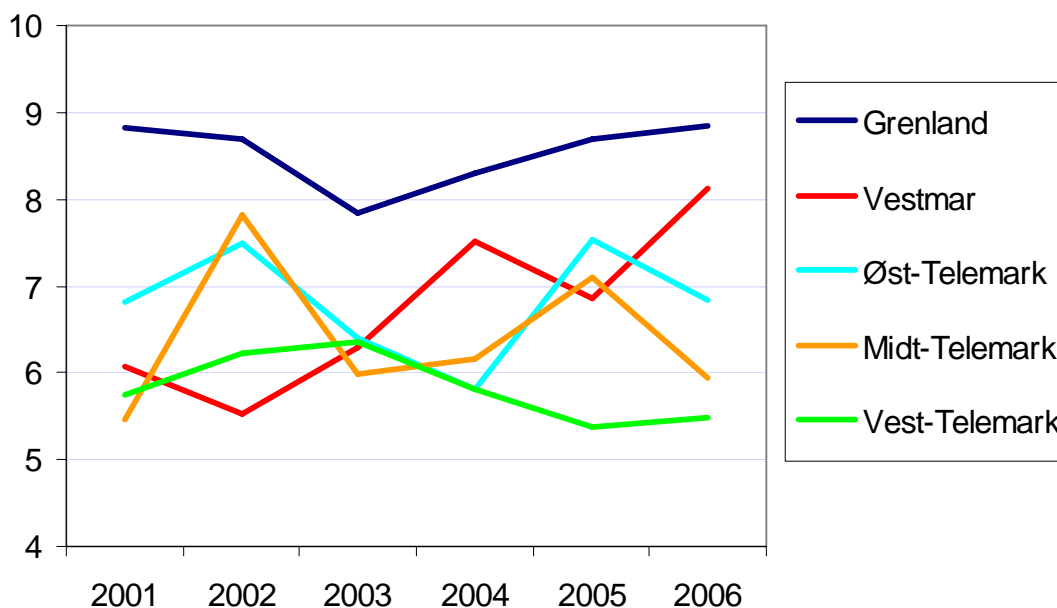

Her ser vi hvordan det ser ut når vi kombinerer faktisk og forventet etableringsfrekvens for fylkene. Det er en nesten forbløffende regelmessig sammenheng, de to faktorene forklarer over 93 prosent av variasjonene mellom fylkenes etableringsfrekvens.

Etableringsfrekvensen for Telemark ligger 0,2 prosent under forventet verdi. Dersom det hadde vært 50 flere nyregistreringer i Telemark, dvs 1775 i stedet for 1725, i 2006 ville etableringsfrekvensen vært som forventet. Vestfold og Buskerud ligger omtrent like langt under forventningslinjen som Telemark, faktisk noen tidels prosent lenger under. Fylkene Vest-Agder, Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane danner et sammenhengende område som ligger over forventningslinjen. Også Sør-Trøndelag og Oslo ligger over. Når det gjelder Oslo og Sør-Trøndelag (hvor Trondheim er dominerende), kan vi forklare det positive avviket med at det er en storbyeffekt. Vest-Agder, Rogaland og Hordaland er et område hvor andre næringsanalyser viser at det er stor vekst. Sogn og Fjordane, som har lavest etableringsfrekvens av alle fylkene, har også faktisk høyere etableringsfrekvens enn forventet.

3 Etableringsfrekvens i regionene i Telemark

Vi kan også se på etableringsfrekvensen i de ulike regionene i Telemark. Her tar vi utgangspunkt i de ulike regionene som etablererkontorene dekker, som er litt annerledes enn den regioninndelingen vi ellers bruker. Øst-Telemark Etablererkontor dekker kommunene Notodden, Tinn og Hjartdal. Hjartdal er vanligvis ellers plassert i Vest-Telemark, mens Notodden og Tinn er med i Kongsbergregionen.

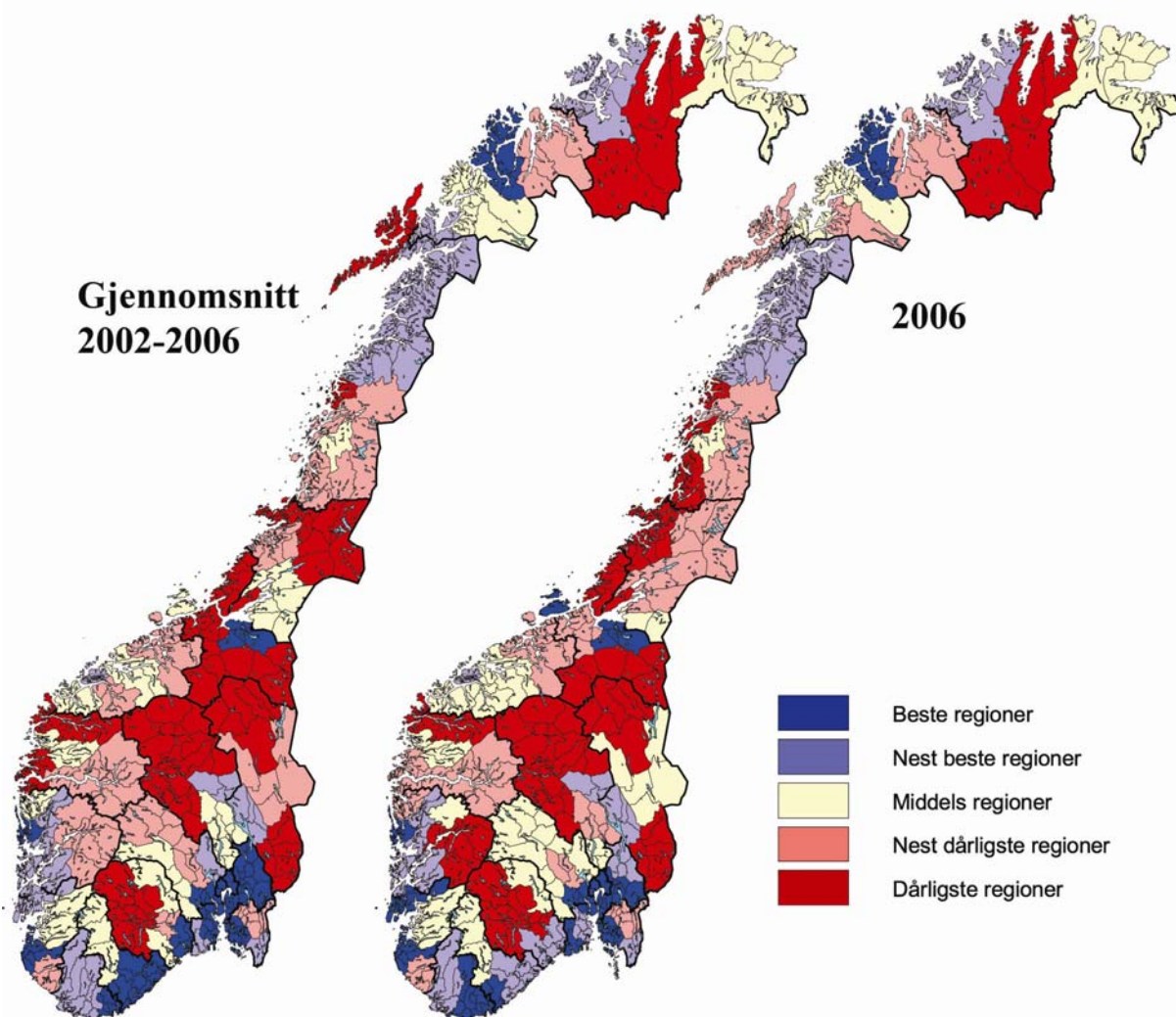
Figur 5: Etableringsfrekvenser basert på Enhetsregisteret.

Grenland har klart høyest etableringsfrekvens i alle år. Her er både næringsstrukturen og befolkningsveksten mer gunstig enn i de andre regionene. Det er en stigende tendens de siste årene, men dette finner vi også på landsbasis. Hvis vi rangerer de 83 regionene i landet etter etableringsfrekvens, vil Grenland havne på plass nr 19 i 2006. Grenland var på plass nr 17 i de to foregående årene, men etableringsfrekvensen i landet har vært stigende, og andre regioner har hatt en sterkere vekst enn Grenland.

Vestmar har en enda mer tydelig stigende tendens, og har i 2006 den høyeste etableringsfrekvensen som er målt etter 2000. Vestmar er nr 32 av regionene i 2006.

Øst- og Midt-Telemark har en nedgang i etableringsfrekvensen i 2006 fra nivåene i 2005. Midt-Telemark er rangert som nr 67 i 2006. Øst-Telemark inngår i Kongsbergregionene i den nasjonale sammenlikningen, og er derfor ikke rangert.

Vest-Telemark har lavest etableringsfrekvens i 2005 og 2006. Her er også næringsstruktur og befolkningsutvikling vært mest ugunstig. Vest-Telemark er nr 75 av 93 regioner når det gjelder etableringsfrekvens i 2006.

Figur 6: Etableringsfrekvens i regionene i Norge.

I kartene over er variasjonene i etableringsfrekvensen mellom regionene i Norge illustrert med farger. Kartet til venstre viser variasjoner i gjennomsnittlig etableringsfrekvens i siste fem år, perioden 2002-2006. Kartet til høyre for siste år, 2006.

Vi kan se at det er mange regioner med høy etableringsfrekvens rundt Oslofjorden , og langs kysten av Sør-Norge og opp til og med Hordaland. Fjellregionene, samt Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal har lav etableringsfrekvens. De geografiske variasjonene er temmelig stabile, slik at kartet for 2006 og kartet med gjennomsnittstall for de siste fem årene er ganske like.

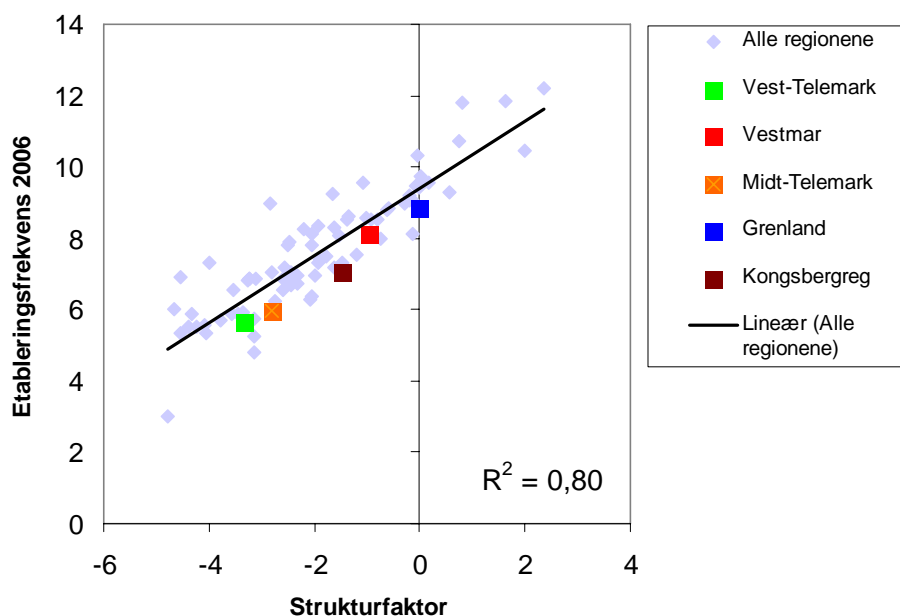
Av regionene i Telemark ser vi at Grenland var blant de beste regionene i perioden 2002-2006, men blant de nest beste i 2006. Vestmar var middels siste fem år, men i nest beste kategori i 2006. Midt-Telemark var blant de nest dårligste siste fem år, men i den svakeste kategorien i 2006. Vest-Telemark er blant regionene med lavest etableringsfrekvens både i 2006 og siste fem år.

3.1 Hva forklarer forskjeller i etableringsfrekvens?

Det er spesielt tre faktorer som har stor betydning for etableringsfrekvensen: Næringsstrukturen, befolkningsveksten og befolkningens størrelse. Den siste faktoren hadde vi ikke med når vi analyserte fylkene, men på regionnivå er denne mer viktig, fordi det er så stor spredning i folketallet mellom regionene.

3.1.1 Næringsstruktur

Næringsstrukturen har som sagt stor betydning, fordi det er så stor forskjell på de ulike bransjene når det gjelder etableringsfrekvens. Noen bransjer, som f eks restaurantnæringen, har mange nyregistreringer og mange nedleggelse. Andre bransjer, som f eks data, har mange nyetableringer fordi det er en vekst i antall bedrifter i bransjen. Andre bransjer, som f eks landbruk, har få nyetableringer. Dersom en region har mange bedrifter i bransjer med mange etableringer, og få bedrifter i bransjer med få etableringer, vil det naturlig bli en høy etableringsfrekvens.

Figur 7: Sammenhengen mellom etableringsfrekvens og strukturfaktor i regionene i Norge.

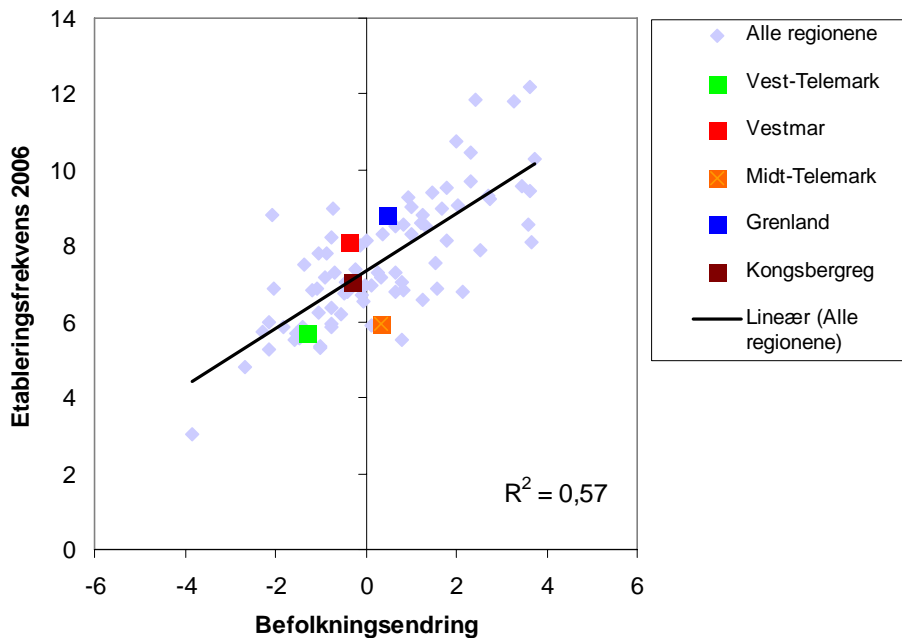
I figuren over ser vi sammenhengen mellom etableringsfrekvens og næringsstruktur i regionene i Norge. Strukturfaktoren er det beregnede avviket fra gjennomsnittlig etableringsfrekvens hvis hver enkelt bransje har samme etableringsfrekvens som landsgjennomsnittet for denne bransjen.

80 prosent av avviket mellom etableringsfrekvensen mellom regionene kan forklares av strukturfaktoren, når vi beregner med en enkelt modell hvor det er bare en forklaringsfaktor.

Regionene i Telemark ligger alle under forventningslinjen. Det betyr at etableringsfrekvensen i regionene i Telemark er lavere enn hva næringsstrukturen skulle tilsi. Avvikene fra normalen er imidlertid ganske små. Vi kan også se at Grenland har den mest gunstige næringsstrukturen for å få høy etableringsfrekvens, mens Vest-Telemark har den mest ugunstige næringsstrukturen.

3.1.2 Befolkningsvekst

Regioner med befolkningsvekst har generelt høyere etableringsfrekvens. Det kan forklares gjennom at det blir flere potensielle grundere i området, og at markedet for lokal etterspørsel øker, slik at det blir plass til flere bedrifter innenfor bransjer som handel og tjenesteyting.

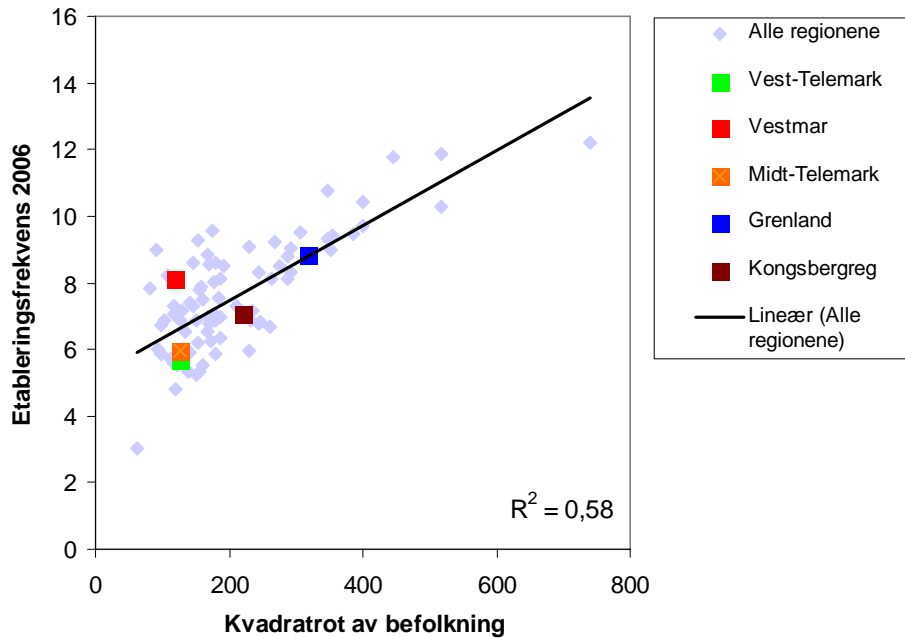
Figur 8: Sammenhengen mellom etableringsfrekvens og befolkningsvekst.

I diagrammet over ser vi at det er en klar sammenheng mellom befolkningsvekst og etableringsfrekvens. Vi ser også at det er mye større spredning enn i diagrammet på forrige side med etableringsfrekvens og strukturfaktoren. Befolkningsveksten betyr en del for etableringsfrekvensen, men mindre enn næringsstrukturen.

Vi kan se at Grenland har sterkest befolkningsvekst, og at etableringsfrekvensen ligger over forventet verdi. Vest-Telemark har størst nedgang i befolkningen og ligger også under forventet etableringsfrekvens. Midt-Telemark har vekst i folketallet, men har størst negativt avvik mellom faktisk og forventet etableringsfrekvens.

3.1.3 Størrelse

Det er også en positiv sammenheng mellom regionenes folketall og etableringsfrekvensen. Folkerike regioner har generelt en høyere etableringsfrekvens enn regioner med liten befolkning.

I figuren ser vi at regionene med høyest folketall, til høyre i diagrammet, er de regionene med høyest etableringsfrekvens. Blant de små regionene til venstre, er det større spredning. Små regioner kan ha høy etableringsfrekvens, men vi ser at alle regionene med lav etableringsfrekvens tilhører de små.

3.2 Forventet etableringsfrekvens gitt alle faktorer

Vi har sett at det er klare sammenhenger mellom etableringsfrekvens i regionene, og de tre forklaringsfaktorene næringsstruktur, endringer i folketall og befolkningsstørrelse. Det som forklarer bildet, er et det også er en sammenheng mellom de tre forklaringsfaktorene. Store regioner har generelt også vekst i folketallet. Store regioner har også en mer gunstig næringsstruktur.

Vi kan imidlertid analysere alle faktorene samtidig, og da vil mye av problemet med denne samvariasjonen bli eliminert.

Når vi gjør en slik analyse, finner vi at 67 prosent av variasjonen mellom regionene kan forklares av næringsstrukturen, og at 20 prosent forklares av endringer i folketallet. Regionenes størrelse har minst å si, omtrent 10 prosent. Vi kan beregne forventet etableringsfrekvens i 2006 i en region ut fra regionens næringsstruktur, befolkningsvekst og størrelse

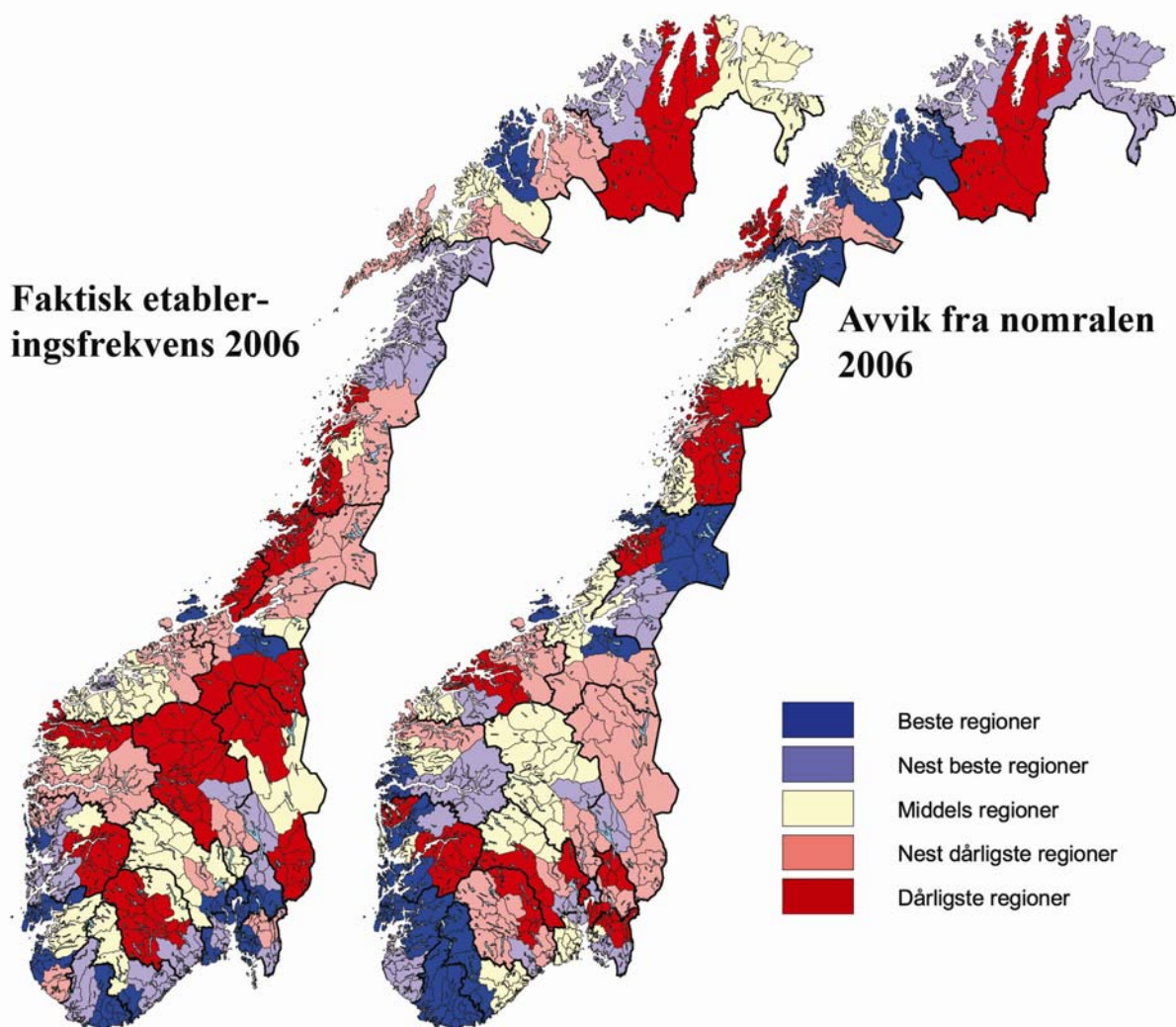
	Grenland	Vestmar	Midt-Telemark	Vest-Telemark	Kongsberg-regionen
Normal etableringsfrekvens	8,9	8,9	8,9	8,9	8,9
Strukturfaktor	0,0	-0,7	-2,0	-2,3	-1,0
Befolkningsendring	0,1	-0,1	0,1	-0,3	-0,1
Befolkningsstørrelse	0,1	-0,1	-0,1	-0,1	0,0
Forventet etableringsfrekvens	9,1	8,1	6,9	6,2	7,8
Faktisk etableringsfrekvens	8,8	8,1	5,9	5,7	7,1
Avvik	-0,3	0,0	-1,0	-0,6	-0,8

Fra tabellen over ser vi at en region med helt gjennomsnittlig næringsstruktur, befolkningsvekst og befolkningsstørrelse vil ha en etableringsfrekvens på 8,9 prosent i 2006.

Grenland har en næringsstruktur som er gjennomsnittlig, slik at den ikke påvirker etableringsfrekvensen. For de andre regionene i Telemark drar næringsstrukturen ned forventet etableringsfrekvens. For Midt- og Vest-Telemark innebærer næringsstrukturen at etableringsfrekvensen forventes å ligge over 2 prosent under normalen.

Grenland og Midt-Telemark har hatt vekst i folketallet, og dette forventes å dra opp etableringsfrekvensen med 0,1 prosent. Vest-Telemark, som har hatt størst nedgang, forventes å få redusert sin etableringsfrekvens med 0,3 prosent. Befolkningsstørrelsen har liten innvirkning på regionene i Telemark.

Bare Vestmar av regionene i Telemark har en etableringsfrekvens som forventet ut fra banestruktur, befolkningsvekst og størrelse. De andre regionene har lavere etableringsfrekvens enn forventet.

Figur 9: Etableringsfrekvens i 2006 til venstre, avvik fra forventet etableringsfrekvens til høyre.

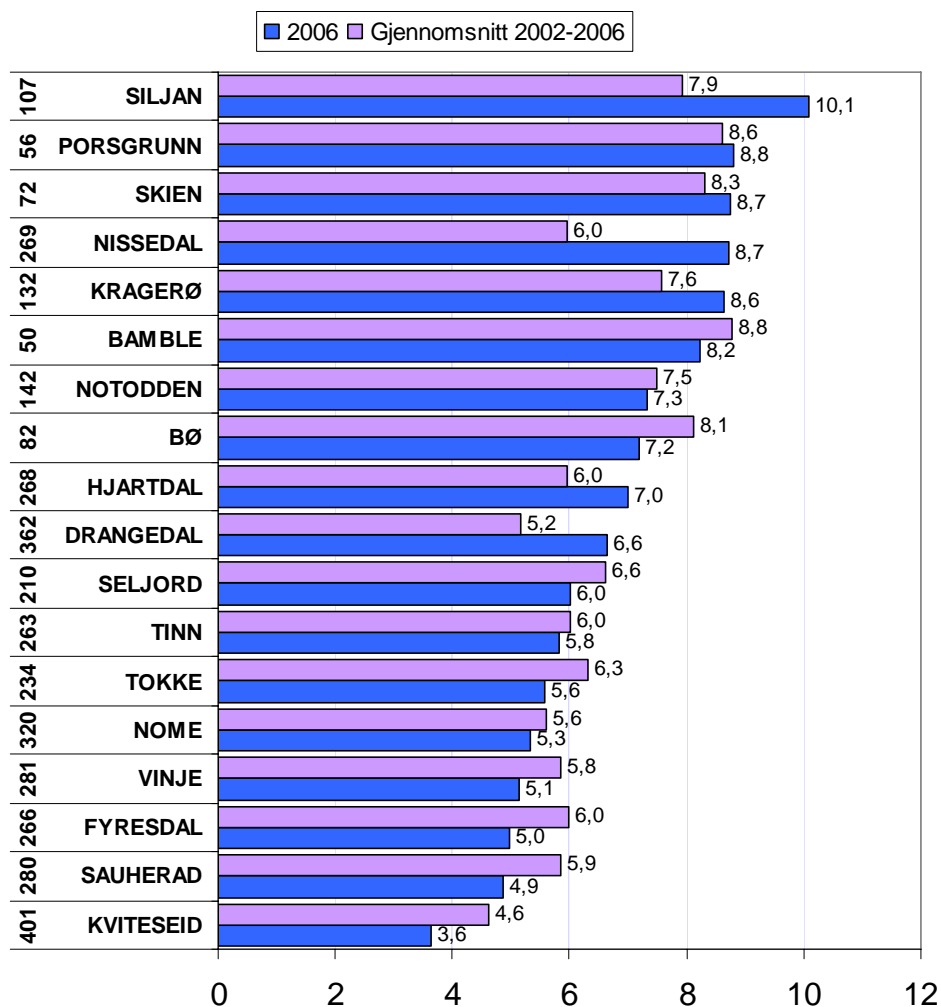
Av kartene over kan vi se at regionene rundt Oslo hadde en høy etableringsfrekvens i 2006, men at ingen av regionene på Østlandet er blant de beste når vi måler avviket mellom forventet og faktisk etableringsfrekvens. Den høye etableringsfrekvensen i Oslo-området er dermed et resultat av gunstig næringsstruktur, høy befolkningsvekst og stor befolkning.

Regionene mellom Mandal og Bergen danner et nesten sammenhengende område der etableringsfrekvensen er svært høy, gitt næringsstruktur og befolkningsvekst. Også i Trøndelag er det mange regioner som har mange nyetableringer, gitt forutsetningene. Vi kjenner igjen dette mønstret fra analysen av etableringsfrekvens i fylkene. Vest-Agder, Rogaland, Hordaland og Sør-Trøndelag hadde alle høy etableringsfrekvens i forhold til forventningene.

I Telemark ser vi at Vestmar er med i nest beste kategori. De andre regionene i Telemark har lav etableringsfrekvens, også når vi korrigerer for effekten av næringsstruktur og befolkningsvekst.

4 Etableringer kommunevis

Hvilke kommuner i Telemark har flest etableringer?

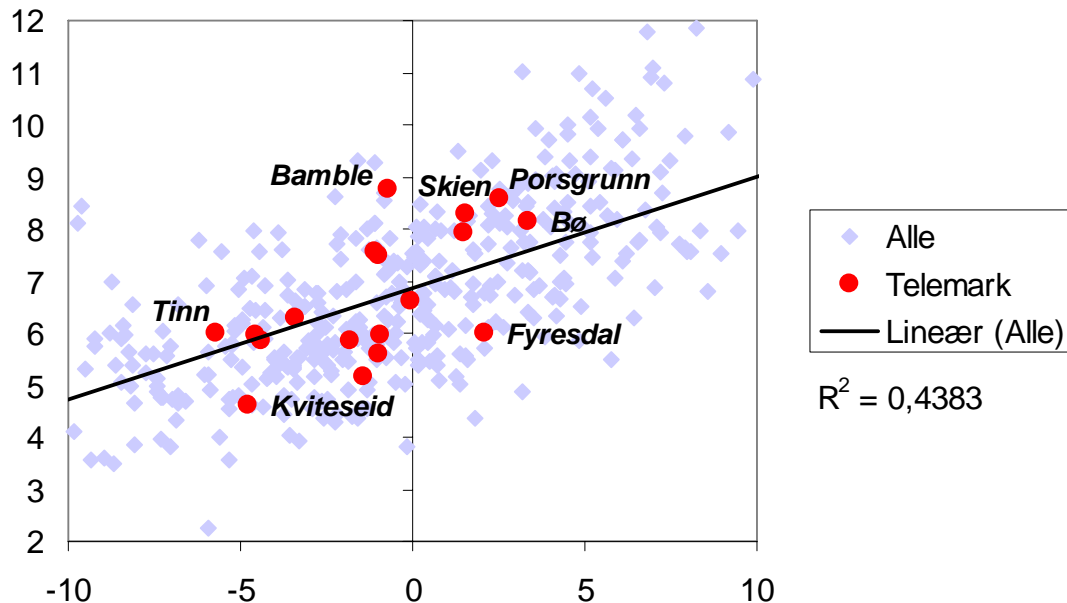
Figur 10: Etableringsfrekvens, dvs antall nyregistrerte foretak i prosent av antall eksisterende foretak i 2006, basert på Enhetsregisteret. Tallene til venstre angir kommunens rangering blant de 431 kommunene i Norge for gjennomsnittet 2002-2006..

I figuren over er kommunene rangert i forhold til etableringsfrekvensen i 2005, ved bruk av *Enhetsregisteret*. Siljan hadde høyest etableringsfrekvens i 2006 med 10,1 prosent. Porsgrunn og Skien kommer på de neste plassene. Bamble har høyest etableringsfrekvens i gjennomsnitt de siste fem årene.

Lavest etableringsfrekvens finne vi i Kviteseid, med 3,6 prosent. Kviteseid ligger også lavest i fem års gjennomsnitt.

4.1 Etableringsfrekvens og folketallsvekst i kommunene

Vi kan vurdere etableringsfrekvensen i de enkelte kommunene i Telemark opp mot endringene i folketallet.

Figur 11: Etableringsfrekvens 2006 (vertikal akse) og endring i folketall (horisontal akse) i kommuner i Norge.

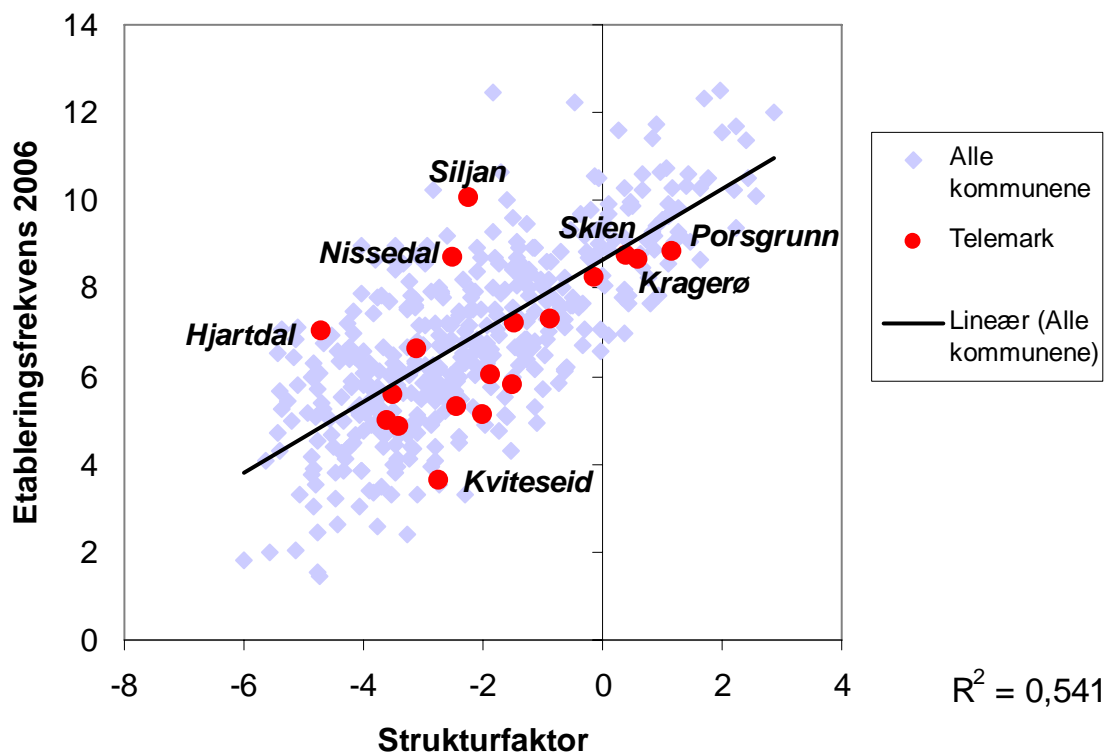
Som vi så av figur 3 var det en sterk positiv sammenheng mellom etableringsfrekvens og endringer i folketall for fylker. Den samme sammenheng finner vi på kommunenivå. Her er det større spredning, ettersom mange kommuner er små, og det er derfor større rom for tilfeldige variasjoner.

Vi ser at Skien, Porsgrunn og Bø, som er blant de kommunene med høyest etableringsfrekvens i Telemark, også har vekst i folketallet. Bamble har høyest etableringsfrekvens i Telemark til tross for at folketallet har sunket. Kanskje spiller det inn at Bamble har hatt vekst i folketallet tidligere?

Vi kan også se at det er omtrent like mange kommuner i Telemark over streken som under streken. Kommuner som er plassert over streken har en høyere etableringsfrekvens enn forventet ut fra endringene i folketallet, mens kommuner under streken har lavere frekvens enn forventet. En kommune som Tinn har etableringsfrekvens på 6,2, som er under gjennomsnittet, men har samtidig en sterk nedgang i folketallet i perioden. Tinn ligger derfor over streken, som betyr at de har en høyere etableringsfrekvens enn forventet, gitt den sterke nedgangen i folketallet.

4.2 Strukturfaktoren i kommunene

Vi kan analysere variasjonene i etableringsfrekvensen mellom kommunene på bakgrunn av næringsstrukturen på samme måte som vi gjorde for fylkene og regionene.

Figur 12: Etableringsfrekvens 2006 og strukturfaktor i kommunene.

Vi kan se at strukturfaktoren forklarer mye av variasjonen i etableringsfrekvens i kommunene. Kommunene i Telemark føyer seg også pent inn i dette mønsteret. Forklaringskraften er mindre enn når vi analyserte fylker og regioner. Det kommer av at det er langt større tilfeldige variasjoner i kommunenes etableringsfrekvens, ettersom disse er så mye mindre.

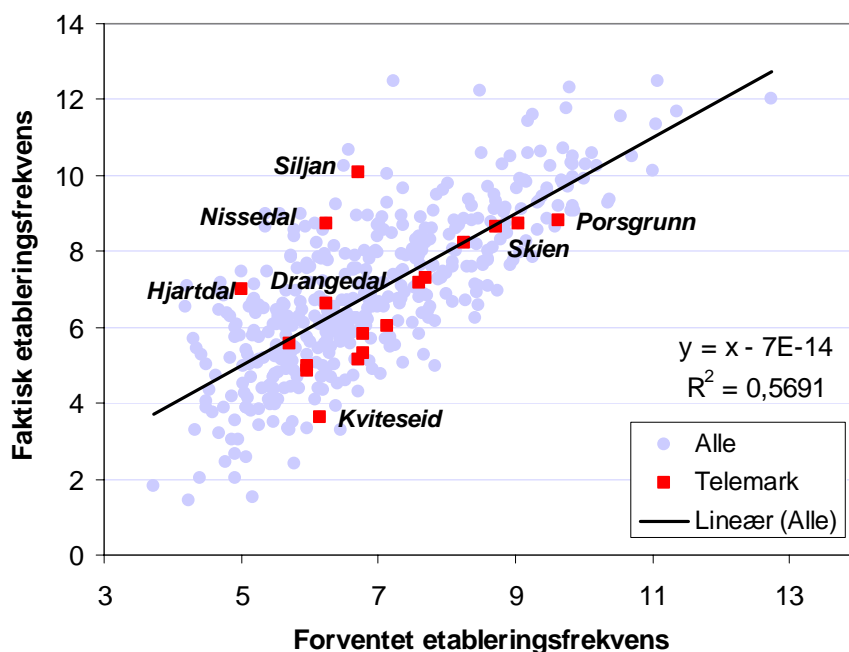
Kommuner i Telemark med positiv strukturfaktor er Skien, Porsgrunn, og Kragerø. Disse kommunene har også relativt høy etableringsfrekvens.

Kommuner med mest negativ strukturfaktor er Hjarthdal, Sauherad, Fyresdal, Tokke og Drangedal. Her kan vi se at Hjarthdal likevel har relativt høy etableringsfrekvens. Etableringsfrekvensen i Hjarthdal var også relativt høy i 2005. En bør være klar over at for de minste kommunene, som Siljan, Hjarthdal, Nissedal og Fyresdal vil det kunne bli store tilfeldige utslag, spesielt når vi ser på et enkelt år. Vi ser da også at disse kommunene ligger langt fra forventningslinja.

4.3 Oppsummering etableringsfrekvens i kommunene

Vi har sett at bransjestruktur, befolkningsvekst og befolkningstørrelse har stor betydning for etableringsfrekvensen. Dette gjør at vi ikke bør basere oss på etableringsfrekvensen alene, når vi skal sammenlikne etableringsfrekvensen i ulike områder, enten dette er på fylkes- region- eller kommunenivå.

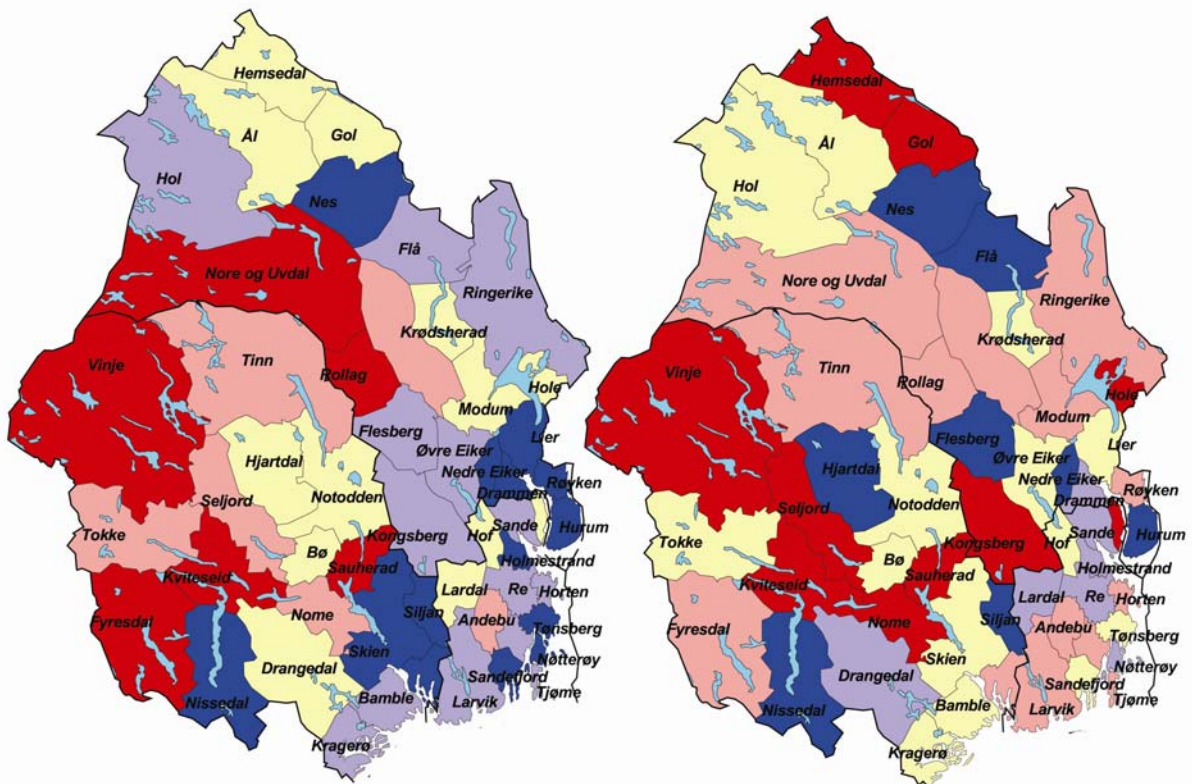
Med den kunnskapen vi har om disse sammenhengene kan vi imidlertid beregne ”normal” etableringsfrekvens gitt kommunenes bransjestruktur, befolkningsvekst og størrelse. Ut fra dette kan de si om noen kommuner har høy eller lav etableringsvirksomhet gitt forutsetningene.

Figur 13: Kommunene i Norge og Telemark plassert i henhold til faktisk og forventet etableringsfrekvens.

I Telemark er det fire kommuner som har en faktisk etableringsfrekvens som ligger over forventet verdi (dvs over streken i diagrammet). Det er Hjartdal, Drangedal, Nissedal og Siljan. Dessverre for Telemark er dette små kommuner, som i liten grad drar opp gjennomsnittet. To kommuner, Kragerø og Bamble ligger akkurat på forventningslinjen.

Skien og Porsgrunn har en stor del av bestanden av foretak i fylket, og samtidig en stor del av nyetableringene. Når disse kommunene har en faktisk etableringsfrekvens som ligger litt under forventet, trekker det ned gjennomsnittet for fylket. 12 av 18 kommuner i Telemark har en etableringsfrekvens i 2006 som ligger under forventet verdi.

Figur 14: Faktisk etableringsfrekvens til venstre, avvik fra forventet etableringsfrekvens til høyre. Blått = Høyest etableringsfrekvens, rødt = lavest, gult = middels.

I kartene over ser vi hvor ulike resultat vi kommer frem til, med å måle faktisk etableringsfrekvens eller avvik fra forventet etableringsfrekvens.

I kartet til venstre ser vi at kommunene langs kysten og nært Oslo har høy etableringsfrekvens, mens de fleste ”indre” kommunene har lav eller middels etableringsfrekvens. Nesten alle kommunene i Vestfold har høy etableringsfrekvens.

Når vi ser på avvik mellom faktisk etableringsfrekvens og forventet etableringsfrekvens i kartet til høyre, blir bildet helt annerledes. De tre fylkene i BTV framstår nå omtrent likt, med mange kommuner med lav eller middels etableringsfrekvens i forhold til ”normalen”. Vestfold, som hadde mange kommuner med høy etableringsfrekvens, er nå mer lik de andre fylkene, med mange kommuner med middels eller under middels etableringsfrekvens i forhold til normalt. Dette kommer av at mange kommuner i Vestfold har gunstig næringsstruktur og høy befolkningsvekst. Når vi korrigerer for dette framstår ikke Vestfold lenger som et fylke med spesielt mange nyetableringer. Dette rimer godt med resultatene for fylkene. Telemark, Vestfold og Buskerud er omtrent like gode, når vi ser på avvik mellom faktisk og forventet etableringsfrekvens.

Vi ser dermed at etableringsaktiviteten i Telemark ikke er påfallende svakere enn nabofylkene, når vi korrigerer for bransje og befolkning. BTV er ganske likt resten av Østlandet, med en etableringsaktivitet litt under forventet. Vestlandet, særlig Rogaland og naboregionene er den landsdelen som synes å ha høyest etableringsaktivitet når vi tar forutsetningene i betraktning. Dette er et område som er preget av høy vekst og lønnsomhet i næringslivet, og den høye etableringsaktiviteten er dermed ikke overraskende.